

F-diagnostiikkakysely

**Psykologian opiskelijoiden / vastavalmistuneiden asenteet
psykologien F-diagnoosien asettamisoikeutta kohtaan**

Kimmo Haapanen

vpj@psykologianopiskelijat.net

Yleistä kyselystä

Kysely alkoi epävirallisena keskustelunavauksena Suomen Psykologian Opiskelijain Liiton (tästä eteenpäin SPOL) Facebook-ryhmässä. Kyselyn tarkoituksena oli toimia löyhänä mittarina psykologian opiskelijoiden suhtautumisesta psykologien F-diagnoosien asettamisoikeutta kohtaan ja tukea keskustelua sen tiimoilta. Kyselyyn jätettiin kuitenkin myös avoin kommenttikenttä, johon tuli runsaasti vastauksia. Tästä syystä kyselyn tuloksista päätettiin tehdä virallinen koonti, jotta sen tuloksia voitaisiin hyödyntää laajemmin.

Kyselyn rakenne ja koostaminen

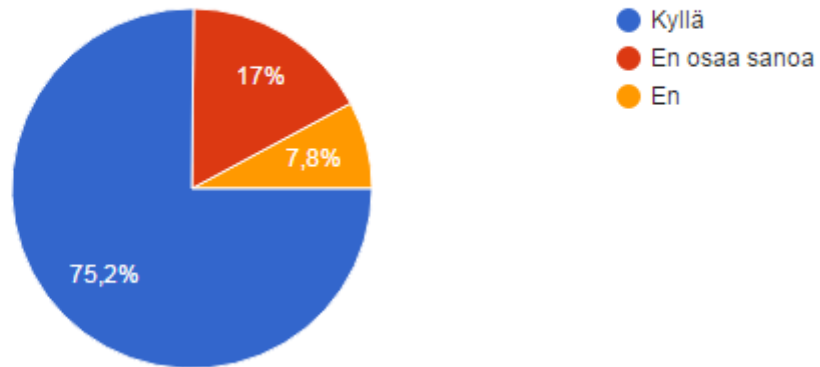
Kyselyssä oli kaksi kysymystä. Ensimmäinen kysymys oli monivalintakysymys ”Kannatatko F-diagnoosien asettamisoikeutta?”, ja siihen pystyi vastaamaan kyllä, en tai en osaa sanoa. Kysymys oli pakollinen, koska tämä oli pääasiallinen tieto, jota epävirallisella kyselyllä haluttiin kerätä. Toinen kysymys oli avoin: ”Miksi vastasit niin kuin vastasit?”, ja sen vastauspituutta ei rajoitettu. Tämä kysymys oli vapaaehtoinen. Kysely toteutettiin kesän 2016 aikana, ja Facebook-ryhmän lisäksi sitä mainostettiin Freudin-lapset -sähköpostilistan kautta. Kysely suljettiin 4.8.2016. Vastauksista on sensuroitu pois nimet yksityisyyden suojaamiseksi.

Kyselyn heikkoudet

Kysely oli anonyymi, joten yhden henkilön antamien vastausten määrää ei voinut kontrolloida. Vastausten laadullinen tarkastelu ei kuitenkaan anna aihetta epäillä, että äänestystulosta olisi manipuloitu. Alkuperäinen muotoilu kyselyssä oli myös ”Kannatatko F-diagnooseja”, mikä herätti epäselvyyttä joidenkin vastaajien keskuudessa. Palautteen perusteella kysymyksen muotoilua muokattiin vielä saman päivän aikana nykyiseen muotoonsa. Kysely julkaistiin SPOL:n Facebook-ryhmässä, joten on myös mahdollista, että jotkut valmiit psykologitkin ovat siihen vastanneet. Näiden psykologien valmistumisesta ei kuitenkaan oleteta olevan montaa vuotta, joten erottelua ei lähdetty tekemään. Vastaukset on luokiteltu laadullisesti vastausten kokoojan toimesta.

Ensimmäinen kysymys: ”Kannatatko F-diagnoosien asettamisoikeutta?”

Kannatatko F-diagnoosien asettamisoikeutta? (153 vastausta)

153 vastaajasta 115 vastaajaa (75,2 %) ilmoittivat kannattavansa F-diagnoosien asettamisoikeutta psykologeille, 12 vastaajaa (7,8 %) ilmoitti vastustavansa asettamisoikeutta ja 26 vastaajaa (17 %) ei osannut sanoa.

Toinen kysymys: ”Miksi vastasit niin kuin vastasit?”

104 vastaajaa jätti kommentin avoimeen kommenttikenttään. Diagnosointioikeutta kannattaneet vastaajat esittivät pääsääntöisesti pelkästään asiaa puoltavia kommentteja, jotkut tosin toivat esille myös ongelmakohtia diagnoosien asettamisoikeudessa. En osaa sanoa-kategoriaan menevät henkilöt puolestaan toivat aika tasaisesti molempia näkökulmia esiin. Diagnoosien asettamisoikeutta vastustaneet vastaajat puolestaan toivat pelkästään esille heikkouksia liittyen F-diagnostiikkaan.

Kyselyn tulokset on koostettu siten, että vastaukset on laadullisesti luokiteltu vahvuuksiin ja kritiikkiin joita F-diagnoosien asettamisoikeutta kohtaan on tuotu esille. Luokkien kohdalla on myös merkittynä kuinka moni kyseisellä tavalla on vastannut. Osa kritiikin alle tulleista vastauksista on tullut F-diagnostiikan asettamisoikeutta kannattavilta vastaajilta ja osa vahvuuksien alle luokitelluista vastauksista on tullut En osaa sanoa-vastauksen antaneilta. Joidenkin henkilöiden vastaukset on saatettu luokitella usean luokan alle niiden sopiessa useampaan luokkaan. Luokkien kuvailuissa on pyritty ottamaan huomioon kaikki näkökulmat jotka nousivat esille kyseisestä vastausluokasta.

Vahvuudet

Olemassa oleva ammattitaito (55 vastausta)

Iso osa diagnoosien asettamisoikeutta kannattavista oli sitä mieltä, että psykologeilla on jo nyt riittävästi ammattitaitoa asettaa F-diagnooseja. Jotkut olivat sitä mieltä, että ammatillista pätevyyttä mielenterveyden diagnoosien saralta löytyy enemmän kuin yleislääkäreiltä, koska iso osa psykologien opetuksesta keskittyy mielenterveyteen. Psykologeilla olisi mahdollisesti myös pienempi riski ylidiagnosoida mielenterveyden häiriöitä laajemman koulutuksen takia. Psykologeilla uskottiin olevan myös pidempi hoitosuhde potilaan kanssa kuin lääkäreillä ja näin psykologit olisivat siksi päteviä ammatillaisia mielenterveyden diagnoosien asettamisen kannalta, ja psykologien nähtiin olevan luontaisesti hyvässä asemassa mielenterveyden ammatillisina ottamaan vastuu potilaan mielenterveyden diagnooseista. Psykologien nähtiin jo nyt työskentelevän tiiviisti diagnoosien parissa ja joskus jopa sanelevan diagnoosin ilman oikeutta asettaa sitä. Psykologien nähtiin pystyvän tuomaan myös hyvää perspektiiviä diagnoosien asettamiseen ja pääsevän asettamisoikeuden kautta vaikuttamaan hoitosuunnitelmiin paremmin. Lisäksi psykologeilla nähtiin olevan pitkälle tutkittuja ja standardoituja menetelmiä mielenterveyden häiriöiden tunnistamiseksi. Useat nostivat esille myös vastaavanlaisen työnjaon onnistuneisuuden muissa Pohjoismaissa. Monet kuuluttivat kuitenkin psykologien koulutuksen laajentamista, jotta diagnoosijärjestelmä tunnettaisiin paremmin. Lisäksi useat toivat esille toiveen moniammatillisissa työryhmissä työskentelyn jatkumisesta.

Säästetään aikaa sekä resursseja ja puretaan jonoja (21 vastausta)

Psykiatrien vähäinen määrä ja lääkärin jo valmiiksi kiireinen kalenteri ruuhkauttaa terveydenhuoltojärjestelmää. Antamalla psykologeille oikeuden asettaa F-diagnooseja voitaisiin näitä jonoja purkaa. Tällä tavalla voitaisiin helpottaa terveydenhuoltojärjestelmän resurssipulaa ja tehdä hoidosta kustannustehokkaampaa. Kuntoutuksen ja hoidon suunnittelu arvioitiin myös tehokkaammaksi, jos F-diagnoosien asettamisoikeus annettaisiin psykologeille. Palveluja voitaisiin myös nopeuttaa ja sujuvoittaa, ja byrokratiaa vähentää. Uudistuksen ei nähtäisi olevan pois psykiatreilta, vaan tukevan heidänkin työtään kun selkeät tapaukset voisi diagnosoida psykologeilla ja haasteellisemmat tapaukset jättää ratkaistavaksi yhteistyössä psykiatrien kanssa.

Parempi palkkaus, arvostus ja status (21 vastausta)

F-diagnostiikan asettamisoikeus antaisi psykologin työlle enemmän itsenäisyyttä ja vastuuta. Asettamisoikeuden seurauksena nähdään psykologien arvostuksen, vaikutusvallan ja palkan paraneminen. Psykologien työtilanne saattaisi myös parantua uudistuksen myötä. Yhden vastaajan mielestä psykologit usein sanelevat diagnoosin, mutta palkkioiden menevät lääkäreille heidän ottamansa vastuun vuoksi. Lisäksi tuotiin esiin huoli siitä, että psykologit jäävät työmarkkinoilla psykiatristen sairaanhoitajien jalkoihin, jotka voivat tehdä CIDI-haastatteluja ja pitää terapeuttisia keskusteluja.

Helpottaa asiakkaan elämää / itsetuntemusta (17 vastausta)

Diagnoosin saaminen helpottaa asiakkaan oloa joissain tapauksissa itseymmärryksen lisääntyessä, ja diagnoosin saaminen saattaa selkeyttää myös tulevaisuudenkuvaa. Psykologeille annettavan F-diagnoosien asettamisoikeuden nähtiin vähentävän asiakkaan pallottelua terveydenhuollon ammattilaiselta toiselle, joka on joissain tapauksissa jopa turhaa diagnoosin ollessa psykologisten tutkimusten pohjalta selvä. Potilaan oikeuksien nähtiin toteutuvan myös paremmin, kun diagnoosin asettaa mielenterveyttä enemmän opiskellut psykologi yleislääkärin sijaan. Lisäksi uudistus saattaisi nopeuttaa oikeanlaisen diagnoosin saamista ja vähentää vääriä diagnooseja tai ylidiagnosointia. Hoidon saannin nähtiin selkeytyvän ja helpottuvan. Oikeanlaisen kuntoutuksen löytäminen ja sitä myötä toimintakyvyn ylläpito ja palauttaminen ovat tärkeitä asioita asiakkaan hoidon kannalta. Kelan tukien saaminen nopeutuisi ja helottuisi uudistuksen myötä.

Hyvä työkalu (5 vastausta)

Diagnoosien asettamisoikeus nähtiin hyvänä potentiaalisena työkaluna psykologin työssä. Käytännön työssä on huomattu, että diagnooseista rakenteena on hyötyä hoitotyön pohjan asettamisessa ja niiden taustalla oleva vuosikymmenten työ antaa hyvät suuntaviivat oikeanlaiselle hoitotyölle ja lääkitykselle.

Kritiikki

Puutteelliset opinnot (20 vastausta)

Tämän teeman alle tuli vastauksia jokaisesta mielipideluokasta. Suurin kritiikki F-diagnoosien asettamisoikeutta kohtaan koski nykyisellään puutteellisia opintoja, jotka eivät valmista tarpeeksi diagnoosien asettamista varten. Erilaiset seikat, kuten sensitiivisyys, spesifisyys ja tautiluokituspainotteisuus saisivat tulla paremmin esille opinnoissa. Monet vaativat uudistusta opintoihin, jos asettamisoikeus annettaisiin psykologeille. Jotkut pitivät myös vapaaehtoista lisäkoulutautumista yhtenä vaihtoehtona diagnosointioikeuden saamiseksi. Koulutuksen järjestäminen herätti pohdintaa siitä, järjestettäisiinkö lisäkoulutus oppilaitoksissa vai työpaikoilla. Nykyisellään kuitenkin psykologin opinnot eivät tähtää diagnosointioikeuden antamiseen.

Kapeutunut ote asiakastyöhön (12 vastausta)

Tämän kategorian alle menivät vastaukset, joissa esitettiin huoli diagnoosioikeuden painottumisessa asiakkaan kohtaamisessa. Psykologien vahvuus asiakastyössä nähdään nimenomaan kykynä kohdata asiakas laajana kokonaisuutena, joka tuo ymmärrystä ja apua asiakkaan kokemusmaailmaan. Diagnoosien nähdään tulevan tämän työskentelyotteen tielle. Niiden nähdään haittaavan yksilöllisten hoitopolkujen löytämistä ja ihmisen kohtaamista kokonaisvaltaisesti. Diagnoosit nähdään pelkistävinä, vahvistavuusharhaa lisäävinä, suppeina, moniammatillista työtettä vähentävinä ja ohjaavina. Vaikean diagnoosin saanut henkilö voidaan nähdä niin sanottuna ”toivottomana tapauksena”, jonka hoitoon ei haluta resursseja käyttää. Diagnoosiluokittelu voidaan vastausten perusteella nähdä myös byrokratian kannalta pakollisena osana, ja siksi sitä ei tulisi psykologina soveltaa työmaailmassa.

Diagnoosien leimaavuus (6 vastausta)

Tämän luokan alle menivät vastaukset, jotka ottivat kantaa asiakkaan leimautumiseen diagnoosin kautta. Diagnoosit nähdään tiukkarajaisina luokituksina, jotka ohjaavat liikaa asiakkaan elämää ja pahimmillaan johtaa vahvistusharhaan.

Puutteellinen tietämys vaikutuksista (3 vastausta)

Tähän kategoriaan kuuluivat vastaukset, joissa toivottiin enemmän tietoa uudistuksen vaikutuksista ennen kuin uudistusta vietäisiin läpi. Tietoa kaivattaisiin hyödyistä ja haitoista,

joita F-diagnoosien asettamiseen liittyy. Työnkuvan muutoksista kaivattaisiin myös enemmän tietoa. Lisäksi psykologien vaikutusmahdollisuuksien todellisesta lisääntymisestä haluttaisiin tietoa. Asteittaista kokeilua ja hyvää vaikuttavuustutkimusta toivottiin.

Yleinen kriittisyys diagnoosijärjestelmää kohtaan (3 vastausta)

Tämän kategorian alle sijoitettiin vastaukset, jotka olivat kriittisiä diagnoosijärjestelmää kohtaan ylipäätään. Turhautuminen diagnoosiluokitusta kohtaan edellytyksenä terapian saamiseksi tuotiin esille. Diagnoosien tarpeellisuutta yksilön ja terveydenhuollon kannalta kritisoitiin. Diagnoosien antamisesta toivottiin yleistä keskustelua moniammatillisissa tiimeissä ja asiakkaan kanssa ennen niiden asettamista. Diagnoosit nähtiin epämääräisinä luokituksina, joissa ei ole tarpeeksi selviä asettamisperusteita. Mielenterveyden häiriöitä ei myöskään tulisi nähdä samanlaisina sairauksina kuin syöpää tai diabetesta muuten kuin leimautumisen vähentämiseksi. Diagnoosit nähtiin keinotekoisena järjestelmänä, jota ohjailee liikaa byrokratian tarpeet saada ihminen luokitelluksi. Psykologien lausuntojen painoarvoa voitaisiin lisätä diagnosointioikeuden sijaan.

Yleisiä huomioita F-diagnostiikasta (9 vastausta)

Vastaukset, jotka olivat yksittäisiä tai muuten vaikeasti luokiteltavissa luokiteltiin tämän kategorian alle. Diagnosointioikeuden pelättiin lisäävän paperityötä psykologin työssä, joka on pois asiakastyöltä. Diagnoosien ei myöskään nähty auttavan psykologisia interventioita. Diagnoosien pelättiin myös antavan asiakkaalle tekosyn olla ottamatta vastuuta omasta hoidostaan, vaikeuttaen näin muutostyötä. Lisäksi lääkäreiden selvänä tehtävänä nähtiin diagnoosien asettaminen ja vastuun ottaminen. Myös resurssien säästämistä kohtaan oltiin skeptisiä, sillä lääketieteellistä tutkimusta ei voida kuitenkaan poissulkea monissa tapauksissa, jolloin henkilön tutkiminen olisi yhtä kuormittavaa terveydenhuoltojärjestelmälle kuin nykyiselläänkin. Lisäksi ammattiaseman väärinkäytökset nähtiin uhkakuvana. Lääketieteellisen näkemyksen sijaan toivottaisiin holistisempaa, sosiaalista ja kulttuurista hahmotustapaa. Lisää tietoa F-diagnostiikasta kaivattiin, etenkin nuorempien opiskelijoiden keskuudessa.

Loppusanat

Tämä raportti ei ole Suomen Psykologian Opiskelijain Liiton virallinen kannanotto F-diagnostiikan asettamisoikeudesta. Kysely toteutettiin täysin keskustelun herättämiseksi, ja vastaukset koostettiin tätä tarkoitusperää ajatellen. Raportin luokittelujärjestelmä on puutteellinen, mutta se on olemassa vastausten jäsentämiseksi ja luettavuuden helpottamiseksi. Kysymykset kyselystä voi ohjata vastausten kokoojalle, yhteystiedot löytyvät kansilehdestä.